

PE PĂMÂNT
SUNTEM
STRĂLUCITORI
O CLIPĂ

STORIA
PUS

Traducere din
engleză de
**Ioana-Miruna
Voiculescu**

OCEAN
VUONG

Îngăduie-mi să o iau de la capăt.

Dragă Ma,

Îți scriu pentru a ajunge la tine – chiar dacă fiecare cuvânt pe care îl pun pe foaie mă duce cu un cuvânt mai departe de unde ești tu. Îți scriu pentru a mă întoarce în timp, la popasul din Virginia, când ai fixat îngrozită cerbul împăiat agățat deasupra automatului de băuturi răcoritoare din apropierea toaletelor, ale cărui coarne îți umbreau fața. În mașină, ai continuat să dai din cap. *Nu înțeleg de ce ar face așa ceva. Nu și dau seama că e un cadavru? Cadavrele trebuie să dispară, nu să rămână înghețate în timp, așa, pentru totdeauna.*

Acum mă gândesc la cerb, cum te-ai uitat în ochii lui negri de sticlă și îți-ai văzut propria reflexie, întregul trup, deformat de acea oglindă inertă. Cum poate nu trofeul grotesc al unui animal decapitat a fost ceea ce te-a zguduit – ci faptul că obiectul împăiat întruchipa o moarte fără sfârșit, o moarte care continuă să moară, în timp ce noi trecem pe lângă el pentru a ne ușura.

Îți scriu pentru că mi-au spus să nu încep niciodată o propoziție cu *pentru că*. Dar eu nu încercam să fac o propoziție – încercam să mă eliberez. Pentru că libertatea, mi se spune, nu e altceva decât distanța dintre vânător și prada sa.

Toamnă. Undeva deasupra Michiganului, o colonie de fluturi monarh formată din peste cincisprezece mii de exemplare își începe migrația anuală spre sud. În răstimpul a două luni, din septembrie până în noiembrie, vor parurge, bătaie de aripă după bătaie de aripă, drumul din sudul Canadei și Statele Unite până în centrul Mexicului, unde vor petrece iarna.

Se opresc printre noi, pe pervazuri, pe gardurile de plasă, pe sărmele pentru rufe care-și pierd conturul îngreunate de hainele proaspăt atârnate, pe capota unui Chevrolet albastru-șters, împachetându-și lent aripile, ca și cum le-ar pune la păstrat, doar pentru a le desface dintr-o mișcare luându-și zborul.

Nu e nevoie decât de o noapte geroasă pentru a extermina o întreagă generație. A trăi, prin urmare, e o chestiune de timp, de moment.

Momentul acela când aveam 5 sau 6 ani și, vrând să-ți joc o festă, am tășnit de după ușa de la intrare, în spatele tău, și am strigat: bum! Ai țipat, cu fața răscolită și schimonosită, apoi ai izbucnit în plâns, ți-ai dus mâinile la piept și te-ai sprijinit de ușă, gâfâind. Eu stăteam în picioare, năuc, cu casca militară de jucărie strâmbă pe cap. Eram un băiețel american care imita papagalicește ce vedea la televizor. Nu aveam cum să știu că războiul continua înăuntrul tău, nici măcar nu știam despre vreun război, sau că odată intrat nu mai ieșe niciodată din tine – doar produce ecou, un sunet din care se alcătuiește chipul fiului tău. Bum!

Momentul acela, în clasa a treia, când, cu ajutorul doamnei Callahan, profesoara de engleză ca limbă străină, am citit prima carte de care m-am îndrăgostit, o carte pentru copii numită *Thunder Cake*, de Patricia Polacco. În carte, când o fetiță și bunica ei observă cum se adună norii de furtună la orizontul verde, în loc să tragă obloanele sau să-și baricadeze ușile cu scânduri de lemn, se apucă să facă o prăjitură.

Faptul acesta m-a dislocat, respingerea lui precară, dar nu lipsită de curaj, a bunului-simț. Doamna Callahan stătea în picioare în spatele meu, cu gura în dreptul urechii mele, iar eu mă simțeam tras tot mai adânc de curentul limbajului. Povestea se derula, furtuna se abătea în timp ce profesoara rostea cuvintele, apoi se abătea din nou în timp ce le repetam eu. Să faci o prăjitură în centrul furtunii; să te hrănești pe muchia pericolului.

Prima dată când m-ai lovit, aveam vreo 4 ani. Mâna, fulgerarea, judecata. Gura mea arzând de atingere.

Momentul acela când am încercat să te învăț să citești cum mă învăță doamna Callahan pe mine, cu buzele în dreptul urechii tale, cu mâna mea pe a ta și cuvintele care se mișcau sub umbrele noastre. Dar acest act (fiul învățându-și mama) ne-a inversat ierarhiile și, odată cu ele, identitățile noastre deja atât de fragile și limitate în țara asta. După bâlbâielii și începuturi ratate, cu propozițiile deformate sau blocate în gât, după rușinea eșecului, ai închis cartea cu zgromot.

— N-am nevoie să citesc, ai spus, cu o expresie încruntată și te-ai îndepărtat de masă. Am ochi să văd – și asta m-a adus până aici, nu?

Apoi momentul acela cu telecomanda. O urmă vânăță pe antebraț despre care aveam să-i mint pe profesori.

— Am căzut jucând leapșă.

Momentul acela când la 46 de ani și s-a făcut brusc poftă să colorezi.

— Hai să mergem la Walmart, mi-ai spus într-o dimineață. Îmi trebuie cărti de colorat.

Luni la rând, ai umplut spațiul dintre brațele tale cu toate nuanțele pe care nu le puteai pronunța. Magenta, vermillion, portocaliu-crăiță, gri-cositor, verde-ienuță, roșcat-scortisoară. Ore în sir, în fiecare zi, stăteai aplecată deasupra peisajelor cu ferme, păsuni, Parisul, doi cai pe o câmpie

măturată de vânt, față unei fete cu păr negru și piele pe care ai lăsat-o necolorată, albă. Le-ai atârnat peste tot prin casă până a ajuns să semene cu o clasă de școală primară. Când te-am întrebat:

— De ce să colorezi, de ce acum?

Ai lăsat din mâină creionul verde-safir și ai rămas cu privirea ațintită, visătoare, la o grădină pe jumătate terminată.

— Pur și simplu mă pierd o vreme în asta, mi-ai răspuns, dar simt în continuare tot. Ca și cum sunt tot aici, în camera asta.

Momentul când mi-ai aruncat în cap cutia de Lego. Dușumeaua stropită cu sânge.

— Ai inventat vreodată o scenă, mi-ai zis lucrând la o căsuță kitsch à la Thomas Kinkade, și te-ai pus pe tine înăuntrul ei? Te-ai urmărit vreodată de la spate cum te adâncești tot mai mult în peisaj, îndepărându-te de tine?

Cum să-ți spun că ce descriai tu era scrisul? Cum să-ți spun că, până la urmă, suntem atât de aproape, umbrele mâinilor noastre, pe două pagini diferite, contopindu-se?

— Îmi pare rău, mi-ai zis bandajându-mi tăietura de pe frunte. Ia-ți geaca. Îți cumpăr McDonald's.

Cu capul pulsând de durere, înmuiam nuggets de pui în ketchup sub privirea ta.

— Trebuie să te faci mai mare și mai puternic, OK?

Ieri am recitat *Jurnalul de doliu* al lui Roland Barthes, cartea la care a scris în fiecare zi timp de un an după moartea mamei lui. „Am cunoscut corpul mamei mele bolnave, apoi muribunde”, scrie acesta.* Și aici m-am oprit. Aici m-am hotărât să-ți scriu. Tie, care ești încă în viață.

* Roland Barthes, *Jurnal de doliu*, traducere din franceză de E. Galaicu-Păun, Editura Cartier, 2009, p. 10 (n. t.).

Acele sâmbete de la sfârșitul lunii când, dacă-ți rămâneau ceva bani după ce plăteai facturile, mergeam amândoi la mall. Unii se îmbrăcau frumos ca să meargă la biserică sau la cine festive, noi ne îmbrăcam la patru ace ca să mergem într-un centru comercial nu departe de autostrada Interstate 91. Te trezeai devreme, te machiai timp de o oră, îți puneai cea mai bună rochie neagră cu paieți, singura pereche de cercei de aur mari, rotunzi, pantofii de lamă negri. Apoi îngenuncheai și îmi dădeai cu o mâna de pomadă în păr, mi-l pieptănai cu cărare într-o parte.

Văzându-ne acolo, un străin nu și-ar fi putut da seama că ne cumpărăm alimentele de la micul magazin din colț de pe Franklin Avenue, unde pragul ușii era plin de chitanțe de la cumpărături făcute cu bonuri de masă sociale, unde alimente de bază precum laptele și ouăle costă de trei ori mai mult decât în suburbii, unde merele, zbârcite și lovite, zac într-o cutie de carton cu fundul năclăit de sânge de porc scurs din cutia cu cotlete în care gheata s-a topit de mult.

— Hai să ne luăm ciocolată scumpă, spuneai arătând cu degetul spre Godiva Chocolatier.

Ne cumpărăm o punguță de hârtie cu cinci sau șase pătrățele de ciocolată pe care le alegeam la întâmplare. De multe ori, asta era tot ce ne cumpărăm de la mall. Apoi ne plimbam, pasând câte o bucată de la unul la celălalt până când degetele ne străluceau smolite și dulci.

— Asta înseamnă să te bucuri de viață, spuneai sugându-ți degetele cu oja roz sărită după o săptămână de făcut pedichiurile altora.

Momentul cu pumnii, tu tipând în parcare și soarele târziu de după-amiază conturându-ți părul cu roșu. Îmi protejam capul cu brațele în timp ce articulațiile degetelor tale tăbărau asupra mea.

În sâmbetele aceleia ne plimbam pe coridoare până când, unul câte unul, magazinele își coborau grilajele de fier. Apoi

ne îndreptam spre stația de autobuz aflată în josul străzii, cu răsuflarele plutind deasupra noastră și machiajul uscându-ți-se pe față. Cu mâinile goale cu excepția mâinii celuilalt.

În dreptul ferestrei mele, azi-dimineață, chiar înainte de răsărit, stătea o căprioară într-o ceată atât de deasă și strălucitoare, încât cea de-a doua, la mică distanță, părea umbra neterminată a celei dintâi.

Ai putea colora scena. I-ai putea pune titlul „Istoria memoriei”.

Migrația poate fi declanșată de unghiul la care cade lumina soarelui, semnalând schimbarea anotimpului, a temperaturii, a lumii vegetale și a surselor de hrănă. Femelele de fluture monarh depun ouă pe drum. Fiecare istorie are mai mult de un fir, fiecare fir, o poveste despre despărțire. Călătoria însumează 7 773 de kilometri, mai mult decât lungimea Statelor Unite. Fluturii monarh care zboară spre sud nu vor mai ajunge niciodată înapoi în nord. Fiecare plecare, aşadar, este definitivă. Numai copiii lor se întorc; numai viitorul revizitează trecutul.

— Ce e o țară, dacă nu o sentință fără granițe, o viață?

Momentul acela la măcelăria chinezescă când ai arătat cu degetul spre porcul frig care atârna în cărlig.

— Are coastele la fel ca ale unui om după ce a ars.

Ai emis un hohot tăiat din scurt, ai făcut o pauză, și ai scos portofelul, te-ai încruntat și ai numărat din nou banii.

— Ce e o țară, dacă nu o sentință pe viață?

Momentul cu bidonul de doi litri de lapte. Bidonul zdrobindu-mi-se de osul umărului, apoi ploaia albă, continuă, pe gresia din bucătărie.

Momentul de la Six Flags când te-ai dat în montagne russe-ul Superman cu mine pentru că mi-era prea frică să

mă dau singur. Cum ai vomitat după aceea, cu tot capul în coșul de gunoi. Cum, în extazul meu țipat strident, am uitat să spun „mulțumesc”.

Momentul când am fost la Goodwill și ne-am umplut căruciorul cu articole cu etichetă galbenă pentru că în acea zi eticheta galbenă însemna o reducere suplimentară de 50%. Eu împingeam căruciorul, săream pe bara din spate și mă lăsam să alunec, simțindu-mă bogat din cauza prăzii noastre de comori la mâna a doua. Era ziua ta de naștere. Ne făceam de cap.

— Arăt ca o americană adevărată? ai zis lipindu-ți o rochie albă de trup de sus până jos.

Era puțin prea elegantă ca să ai unde să o porți și totuși suficient de simplă ca să păstreze un *potential* de a fi îmbrăcată. O sansă. Am dat din cap, zâmbind cu gura până la urechi. Căruciorul era aşa de plin deja, că nu mai vedeam ce era în față.

Momentul cu cuțitul de bucătărie – pe care l-ai luat în mâna, apoi l-ai lăsat, tremurând, spunând foarte încet:

— Ieși afară. Ieși afară.

Am ieșit în fugă pe ușă, am alergat pe străzile înnegrite de vară. Am alergat până când am uitat că aveam 10 ani, până când bătăile inimii au rămas tot ce mai auzeam din mine.

Momentul acela în New York, la o săptămână după ce vărul Phuong a murit într-un accident de mașină, când m-am urcat în trenul 2 și i-am văzut față, limpede și rotundă, în timp ce se deschideau ușile, privindu-mă drept în ochi, viu. Mi s-a tăiat respirația – dar aveam destulă minte, știam că e doar un om care seamănă cu el. Totuși faptul că am văzut ceva ce nu credeam că voi mai vedea vreodată – trăsăturile atât de conturate, maxilarul pronunțat, fruntea liberă – m-a scos din tătâni. Numele lui s-a năpustit înainte pe gură înainte

să-l pot opri. La suprafață, m-am așezat pe un hidrant și te-am sunat.

— Ma, l-am văzut, am răsuflat. Ma, îți jur că era el. Știu că e o tâmpenie, dar l-am văzut pe Phuong în tren.

Aveam un atac de panică. Și tu ți-ai dat seama. O vreme n-ai zis nimic, apoi ai început să fredonezi „Happy Birthday”. Nu era ziua mea de naștere, dar era singurul cântec pe care-l știai în engleză, și ai ținut-o tot aşa. Iar eu am ascultat, cu telefonul apăsat atât de tare de ureche, încât, ore mai târziu, aveam încă un dreptunghi roz imprimat pe obraz.

Am 28 de ani, 1,62 metri înălțime și 51 de kilograme. Sunt frumos din exact trei unghii și mortal din toate celelalte. Îți scriu dinăuntru unui trup care ți-a apartinut cândva. Ceea ce înseamnă că îți scriu ca fiu.

Dacă avem noroc, sfârșitul propoziției e locul de unde am putea începe. Dacă avem noroc, ceva se transmite, un alt alfabet înscris în sânge, tendon și neuron; strămoșii își încarcă neamul cu nevoia de a zbura spre sud, de a se întoarce în locul din poveste căruia nimeni nu ar fi trebuit să-i supraviețuiască.

Momentul de la salonul pentru unghii când te-am auzit consolând o clientă pentru pierderea suferită recent. În timp ce-i dădeai unghii cu ojă, ea povestea printre lacrimi.

— Mi-am pierdut puiul, micuța mea, Julie. Nu-mi vine să cred, era cea mai puternică, cea mai mare.

Tu încuviațai din cap, cu privirea serioasă în spatele măștii.

— E-n regulă, e-n regulă, i-ai spus în engleză, nu plâng. Julie a ta, ai continuat, cum murit?

— Cancer, a răspuns doamna. Și chiar în curtea din spate! A murit chiar acolo, în curtea din spate, fir-ar să fie.

Ai lăsat mâna femeii jos, ți-ai scos masca. Cancer. Te-ai aplecat spre ea.

— Mama mea murit și ea tot de la cancer.

S-a lăsat liniștea în încăpere. Colegele tale de muncă s-au foit pe scaune.

— Dar ce întâmplat în curtea din spate, de ce murit acolo? Femeia s-a șters la ochi.

— Acolo trăia. Julie era calul meu.

Ai încuviațat din cap, ți-ai pus masca și ți-ai văzut de dat unghile cu ojă. După ce a plecat, ai aruncat masca căt colo.

— Un căcat de cal? Mamă, și eu care eram gata să mă duc cu flori la mormântul fie-sii! ai zis în vietnameză.

Tot restul zilei, în timp ce lucrai la o mână sau alta, ai ridicat când și când capul strigând:

— Un căcat de cal!

Și noi toti râdeam.

Momentul când, la 13 ani, am zis în sfârșit stop. Mâna ta în aer și obrazul care mă ustura de la prima lovitură.

— Nu mai da. Te rog.

Te-am privit cu asprime, în felul în care învățasem între timp să-i privesc în ochi pe bătauși. Te-ai întors cu spatele și, fără să zici nimic, ți-ai pus pardesiul de lână cafeniu și ai plecat la magazin.

— Mă duc după ouă, mi-ai aruncat peste umăr, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Dar știam amândoï că fusese ultima dată când mă loveai.

Fluturii monarh care supraviețuiesc migrației le transmit mesajul copiilor lor. Memoria rudelor pierdute în prima iarnă e țesută în genele lor.

Când se termină un război? Când pot pronunța numele tău și să înmeme doar numele tău, și nu ce ai lăsat în urmă?

Momentul când m-am trezit într-una din orele albastre

ca cerneala, cu capul - nu, cu casa plină de muzică suavă. În picioarele goale, am mers pe dușumeaua răcoroasă până în camera ta. Patul tău era gol. „Ma”, am spus, nemișcat ca o floare în glastră peste muzică. Era Chopin și se auzea din șifonier. Ușa era conturată cu lumină roșie asemenea intrării într-un loc incendiat. Am rămas afară, ascultând uvertura și, sub ea, respirația ta regulată. Nu ștui cât timp am stat acolo. Dar la un moment dat m-am întors în pat, mi-am tras pătura până sub bărbie până când s-a oprit, nu cântecul, ci tremuratul meu. „Ma”, am repetat, adresându-mă nimănui, „întoarce-te. Ieși de acolo”.

Mi-ai spus cândva că ochiul omului e cea mai însingurată creație a lui Dumnezeu. Că atât de mult din lume trece prin pupilă, iar ea nu reține nimic. Ochiul, singur în orbita sa, nici măcar nu știe că mai există un altul ca el, la un centimetru și jumătate distanță, la fel de infometat, de gol. Când ai deschis ușa către prima ninsoare din viața mea, ai șoptit: „Privește”.

Momentul când curățai un coș cu fasole verde la chiuvetă și ai zis, din senin:

— Nu sunt un monstru. Sunt mamă.

Ce înțelegem prin cuvântul supraviețuitor? Poate că supraviețuitorul e ultimul care se întoarce acasă, cel din urmă fluture monarh care aterizează pe o creangă deja ingreunată de stafii.

Dimineața ne împresura.

Am lăsat cartea din mâna. Vârfurile păstăilor de fasole continuau să trosnească. Cădeau în chiuveta de oțel cu un sunet surd ca niște degete.

— Nu ești un monstru, am spus.

Dar am mințit.

Ce-aș fi vrut să-ți spun de fapt este că nu e un lucru atât de groaznic să fii un monstru. Din rădăcina latină *monstrum*,

un mesager al catastrofei trimis de zei, a fost adaptat în franceza veche să însemne un animal cu o mulțime de origini: centaur, grifon, satir. Să fii un monstru înseamnă să fii un semnal hibrid, un far: adăpost și avertizare deopotrivă.

Am citit că părintii care suferă de tulburare de stres posttraumatic sunt mai predispuși să-și bată copiii. Poate că are o origine monstruoasă până la urmă. Poate că a-ți lovi copilul înseamnă să-l pregătești pentru război. Să spui că a avea ritm cardiac nu e niciodată același lucru cu sarcina înimii de a-i spune *da da da* corpului.

Nu ștui.

Ce ștui însă e că în magazinul Goodwill mi-ai întins rochia albă, cu ochii lucioși, măriți.

— Poți să citești ce scrie, ai zis, și să-mi spui dacă e neinflamabilă?

Am căutat la tiv, am cercetat scrisul cu majuscule de pe etichetă și, deși încă nu știam să citesc, am zis:

— Da, am zis oricum. Da, am mințit ținând rochia în dreptul bărbiei tale. E neinflamabilă.

Câteva zile mai târziu, un băiat din cartier, care se plimba cu bicicleta, avea să mă vadă purtând aceeași rochie - o îmbrăcasem gândindu-mă că voi semăna mai mult cu tine - în curtea din față în timp ce tu erai la serviciu. În timpul pauzei, a doua zi la școală, copiii m-au strigat *ciudat, fătălău, poponar*. Mult mai târziu aveam să aflu că și aceste cuvinte erau iterări ale lui *monstru*.

Uneori, îmi imaginez fluturii monarh fugind nu din calea iernii, ci a norilor de napalm din tinerețea ta în Vietnam. Mi-i imaginez scăpând din explozii și flăcări și zburând nevătămați, cu aripile lor mici, negru cu roșu, pâlpâind asemenea resturilor care continuau să fie purtate de vânt acoperind mii de kilometri de cer, în aşa fel încât, dacă te uitai în sus, nu-ți dădeai seama unde a fost explozia care